

(նախորդ Ուսման թուականի) մերթնդ մերթ պատուած է Մխիթարայ այս Յարկը, ինչպէս ինքնին կը վկայէ մեր Մատենադարանի մէջ թագաւորականաց Ոսկեմատեանը:

Դեռ երկու տարի առաջ Բագմավէպի էջերուն մէջ կարդացինք Նորին Բարձրութեան իշխանուհի Մաֆաւտայի այցելութիւնը, որ շատ մտերմական և ընտանի ձեղած է:

Իրմէ տարի մը յետոյ Ուսման թուականաց իշխանը պատուեց իր այցելութեամբ, շրջապատուած բազմաթիւ Հայրերէ: Ասոնց հանդիսաւոր ապացոյցները նոյն ինքն կու տայ ներկայ Բագմավէպը:

Սալոյիոյ Տան՝ Մխիթարեան Միաբանութեան հանդէպ ունեցած այս առանձնայատուկ ուշադրութիւնը ստեղծած է մասնաւոր յարգանք մը, զգայուն մեծարանքի ոսկեղէն թել մը, որ շնամայ յորեկին ղեկ աւելի կը հնչէ երախտիքի և մաղթանաց օրհներգով:

Հ. Ս. ՈՒՆՈՒՆՈՃԱՆ

ՎԻԿՏՈՐ ԷՍՍԱՆՈՒԷԼ Գ

ԹԱԳԱՒՈՐ ԻՏԱԼԻՈՅ

(Հետադարձ Ժամանակագիր Անդր Կենտրոնական)

Խառն թագաւորին կրթութեան կերպին վրայոց ամենակարեւոր և հետաքրքիր տեղեկութիւններ կու տայ, իւր իսկ երբեմնի խաղերէն վարժապետը Լուդովիկ Մորանտի:

Իշխանին փոխ-կառավարիչ Ոգիոյ զընդապետը զիս Գուրիքիւն կոչելով — կը զրէ Մորանտի — ինձ իւր առջի ազգաբարձրութիւնն իմացոյց. իշխանին հետ այնպէս վարուիլ ինչպէս ուրիշ ո՛ր և է աշակերտի հետ. ոչ մէկ նկատողութիւն ընել և ոչ ներողամտութիւն գործածել. եթէ օրինակի համար, դասի միջոց բան մը պէտք ըլլար, ոչ թէ ես, այլ ինքը ոտքի

պէտք էր ելլել առնելու համար. և իշխանին ամենամեծ անձնատիրութիւնն օգուտ քաղելով, միշտ իւր պարտուց լիովին կատարումը պէտք էի պահանջել:

Առջի դասը յաջորդ օրը՝ պիտի սկսէր (22 Նոյ. 1881), Բրոֆ. Մորանտի հոն հասնելով՝ մտահոգութեան մէջ կը տեսնուէր, թէ արդեօք իշխանը ըստ բաւականի կամը և կարողութիւն պիտի ունենայ ուսման մասին. իսկ եթէ չունենայ...

Դասը վերջանալուն ամէն մտահոգութիւն փարատած էր. Նորին Բարձրութիւնը մեծ և կանխահաս միտք մ'ունէր. իսկ ուսանելու մասին գնդապետն անշուշտ պիտի հոգար:

Միւս կողմանէ թագուհւոյն հարցման՝ թէ «ինչ տպաւորութիւն ըրաւ քեզ վարժապետը»՝ կը պատասխանէր իշխանը. «Շատ քաջ կը թուի, բայց լաւ դատելու համար քանի մը դաս եւս շարունակելու եմ»:

Յիւրաքանչեւ իշխանը արտաքոյ կարգի յիշողութիւն մ'ունէր, և արդէն շատ լաւ կը խօսէր, զործնականապէս ուսած՝ զաղդիբէն և անգղիերէն լեզուները, (Ֆերմանե, ընէր իրեն յետոյ սորվեցոց նոյն ինքն Ոգիոյ) բացի, քննականաբար, խաղերէնէն, որուն համար թէ վարժապետին և թէ աշակերտին իբր ճմուղ բազիրը կը ծառայէր, Գազիմիւրոյ Գազալիա, որ իշխանին աննեկապանն էր, ճշմարիտ թոսկանացի մը:

Ուսումնեւոր մէջէն ամենէն աւելի պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը կ'ախորժէր. իսկ խաղերէն գրեթե մէջ՝ Գուլտտիինները (Բինոցքիոյ արկածները):

Իշխանին դասը առաւօտեան 7ին կը սկսէր, մինչեւ այն ժամուն արդէն իւր լոգանքն ըրած և նախաճաշը (գաւաթ մը արգանակ կամ սրճախառն կաթ) լիցուցած կ'ըլլար: Միայն երկու անգամ սակաւ ինչ դանդաղեցաւ առտու ելլելուն մէջ, որուն տեղը հանելու համար ոչ թէ լոգանքը այլ նախաճաշը զօհուեցաւ:

Վարժապետը շատ անգամ զրասեղանի առջեւ կը գտնէր իշխանը գնդապետին հետ,

որ իրեն Որատիոս և Վիրգիլիոս կամ օրուան կարեոր խնդիրները կը կարդար: Դասաւանդութիւնը վերջանալուն պատանի իշխանը պէտք էր ձի հեծնել՝ շրջագայուիլ թեան համար. իրեն կ'ընկերանային Ուզիոյ, Հազարապետ Մորէլլի և Մոսքա հեծելուայցը: Այս զուարճութիւնը իշխանին շատ հաճելի զբաղանք մը չէր. փո-

հրաւիրելու հրաման խնդրէր անոնցմէ՝ կը պատասխանէին. « Տեսնենք գնդապետը ինչ կ'ըսէ ». որուն պատասխանը զրեթէ միշտ «Ոչ» էր. երբեմն միայն բացառու թիւն ընելով թատրոնի մասին, որուն նիւթը միշտ կանխաւ կը ցննէր:

Իշխանը՝ զաւտաբարբառով խօսող ընկերութիւնները շատ կ'ախորժէր և բոլոր-

Margherita
25 Luglio 1901.

Margherita di Villamaina
M. L. Des de Villamaina

ջերկութենէ սկսեալ ընաւ սէր չկապեց ձի հեծնելու, այնպէս որ զահ բարձրանալուն՝ թագաւորական վահանակիրներու ձիերը նուազցուց և Սան Ռոսսօրէի համրաւուր ձիարանը ջնջեց, և անոնց տեղ ինքնաշարժ գործիքներու զբօսանքը տարածեց:

Որսորդութիւն շատ կը սիրէր իշխանը և 12 տարեկան արդէն քաջ նշանառու մ'էր:

ՈՋԻՈՑ ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ԳՆԴԱՊԵՏԸ

Իշխանը Արքայականներու հետ հինգ-չարթիները նախաճաշ կ'ընէր, իսկ կիրակիները ճաշ. իսկ միւս օրերը միշտ Մորէլլի հազարապետի և Ուզիոյի հետ. վերջինս թագաժառանգին վրայ թագակիրնեւըն աւելի գերազույն իշխանութիւն մ'ուռնէր. այնպէս որ երբ մէկը թագաժառանգն

ըրվին այլազան զաւտաբարբառներ սորվելու առանձին դիրուծիւն մ'ունէր:

Գննութիւնները լմննալուն իշխանը արծակուրդի օրերուն մէջ զանազան մարմնակրթանքներով կ'անցընէր. մասնաւորապէս շրջագայական արշաւանքներով. կեանքի այսպիսի փոփոխութեամբ, մտացի աշխատութիւնը իրեն ոչ մէկ փնաւ կը հասցնէր: Թէպէտ ստէպ հարբութիւններու ենթակայ էր՝ բայց շատ կարեւորութիւն չէր տարաւելի նուազ կարեւորութիւն կու տար զնոյնապետը. վերջինս օր մը՝ Մորանտիի փափկահայեաց նկատողութեան թէ այն օրը իշխանը սովորական ձիավարութիւնը զանց ընէ՝ պատասխանեց. « իսկ եթէ վաղը յանկարծ պատերազմ ծագէր, իշխանը հարբութիւն ըլլալով հանդերձ ձի պիտի չհեծնէր »:

Մորանտին իւր Օգոստոսի աշակերտին տուած ամենադառն պատիժը՝ գէշ հրահանգները բզիկ բզիկ ընկնէն էր, բայց զնդապետը զվարժապետը զոհացուցած հրահանգներէն ալ դիւրաւ չէր զոհանար, որ մը անոնցմէ միոյն համար ըսաւ. «Այս»

տեղեկութիւն կը հարցնէ, ես ալ, գիտես, սովոր չեմ սուտ խօսելու»:

Այսպիսի խիստ կրթութեամբ է որ Խաչիկոյ զահաժառանգը կըրցաւ արժանաւ, պէս պատրաստուիլ իրեն սահմանուած մեծ պաշտօնին:

Francesco Smeraldi
4 Settembre 1907.

Torino di Roma

g. & p. Smeraldi

L. Michele Squelini, Ministro delle Case del Re

Don D. Casoli, Gentiluomo di Corte di S. M. la Regina

M. Smeraldi, C. V. Teamb. assist. di campo gen. di S. M. il Re
& M. Smeraldi, de l'Offici. - Cap. di Truppa - Assist. di Campo di S. M. il Re

Maggior Arturo Battistini, assist. di S. M. il Re

S. M. Smeraldi, Maggiore di cavalleria assist. di campo di S. M. il Re
(Capitano di Vascello) (M. Smeraldi) - 1° Ufficiale di Campo di S. M. il Re

Maggior Smeraldi, Assistente di Campo di S. M. il Re

S. M. Smeraldi, Smeraldi

պիսի երիտասարդի համար՝ մէջի երեւակայութիւնը շատ քիչ է»։ — «Ունեցած կոչման համար շատ երեւակայութիւն պէտք պիտի չըլլայ», պատասխանեց Մորանտին։ Ուրիշ անգամ մ'ալ Ոգիկոյ, սարսափելի հեգնանք մ'ուղղեց իշխանին և յետոյ այսպէս վերջացուց. «Մի՛ մոռնար որ թէ Թագաւորի մը որդին և թէ կոշկակաւի մը որդին թէ զոտ է՝ միշտ զոտ է»։ Իսկ իւր վարժապետը միշտ աւելի հանդարտաբարոյ, աշակերտին անձնախորութեան բռնելով կ'ըսէր. «Իշխան, գիտնաս որ ամէն ոք, որոնց հետ յարաբերութեան մէջն եմ, միշտ քու մասիդ

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ, ԳԱԼԱՐԱՓՈՂ ԵՒ ԹՆԴԱՆՈՐ

Մարգարիտա Թագուհւոյն կամըովը, որ ամենանուրբ ըմբռնող և մշակող եղբէրաժողովեան, իշխանը պզտիկուց սկսաւ (1877-1884) զայն ևս ուսանիլ. մինչև իսկ Schumannի և Schubertի կտորներէն կը զարնէր, սակայն միշտ գերազայն կը դասէր Պարպիէտինները:

Լաւ պարիթօն մ'ալ էր, որով երգի մէջ ալ հրահանգուեցաւ. թէեւ յայտնի կը տեսնուէր որ երաժշտութիւնը իրեն համար չէր. այնպէս որ, որ մը չտառամանցաւ նոյն իսկ այսպիսի խօսքեր ուղղել իւր վարժապետին. «Շատ կը ցաւիմ գէշ ըսելու

քանի մը՝ որուն դուք բոլոր կեանքերնիդ նուիրած էք և որ ձեզ այնքան պատուաբեր եղած է... բայց ճիշտ չէ՝ որ քսան զաւարափող աւելի ազդու են քան քու դաշնամուրը... (!):

Արդեօք երաժշտութեան դասերով եօթը տարուան կրած նեղութեան վրէժինդրու թիւնն էր այս, թէ արեան կամ բնութեան ձայնը, որ կրկին լսելի կ'ըլլար Ստուգիւ Ումպէրթոյ Ա. Թագաւորը երաժշտութեան

ամբողջութիւն) որ շատ գովարանուեցաւ և յարգուեցաւ ամենահմուտ դրամագէտներէ: Միւանու Hoepli հրատարակչէն տարածուեցաւ, սակայն տպագրութիւնը՝ — տարօրինակ և նշանակութիւն ունեցող պարագայ մը որ կ'արժէ յայտնել — Վատիկանու մէջ կատարուեցաւ:

Եռտող համոզուեցաւ իշխանը, որ լաւ հաւաքածոյ մ'ընելու համար՝ միայն տպարններով պէտք է զոհանալ, որոնց թիւն

Stampa di Roma 1922

*Stampa della Loggia 24-V-22
Matilde Burschi Falga*

քնաւ սիրահար (amusicale) չէր, իսկ Վիկտոր — Էմմանուէլ իւր սովորական պարզաբանութեամբ կ'ըսէր, թէ թնդանօթի երաժշտութիւնը աւելի կ'ընտրէր քան երաժշտութեան արուեստը:

ԴՐԱՄԱԳԻՏ ԹԱԳԱՆՈՐԸ

Մտաւոր աշխատութիւն մը՝ որուն ի վաղուց նուիրուեցաւ իշխանը ու մինչև վերջը չիթողաց՝ զրամագիտութիւնն եղաւ: Ինքն իրեն սկսաւ զայն 10-11 տարեկան, Պիոս Թ. խեղճով զրամով մը. որով սկիզբն ունեցաւ այն հազուագիւտ և ամենայարգի զրամարանը (medagliere) որ նա ամենամեծ խնամով կը պահէի Քուրիւրինալ:

Պատանեկութեան անոր նուիրեց յատուկ շարադրութիւն մը «Իմ զրամահաւաքածոյս» տիտղոսին տակ, իսկ վերջը՝ աւելի լուրջ և շատ կարեւոր աշխատութիւն մը «Corpus Nummorum Italicorum».

ի սկզբան 12 հազարի՝ երկու տարի յետոյ 18 հազար, իսկ 1900ի վերջերը այսինքն Մարինիոլիի հաւաքածոյն ստանալէն առաջ, որ իրեն կէս միլիոնի արծեց, 22 հազարի հասաւ:

Այս հարստութեամբ հանդերձ, իշխանն ինքզինքը կերպով մը աղքատ պէտք էր զգալ, որովհետև դիւրին չէր իմանալ թէ իրապէս ինչ կը պակսի իրեն, քանի որ մինչև այն ատեն իտալ. դրամները կատարեալ լուսաբանութիւն մը չէին ունեցած: Ճիշտ այս պատճառաւ իշխանը 1897ին իտալ-իւրամական ընկերութեան — որուն պատուոյ նախագահն է — իւր մտադրութիւնն յայտնեց՝ սկսելու վերոյիշեալ «Corpus Nummorum Italicorum» կոչուած գործը, իբր հիմ ունենալով իւր յատուկ հաւաքածոյն՝ որ այժմ 50 հազարը կ'անցնէ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Պատերազմի ծագումէն քիչ վերջ Թա-

գաւորը դէպի ճակատ դիմեց, իւր երկրին մէջ իբր տեղապահ թողլով իշխան թողմաս Դուքս Ճենովայի. հոն իտալիոյ վեհապետը գինուորներու կեանքովն ապրեցաւ, բաժնեկող անոնց հետ նեղութիւնները, յոգնութիւններն և անհամար վտանգները, և այնպէս իւր ներկայութեամբ՝ ամենուն մէջ հաւատք և արիւթիւն ներշնչեց:

Թագաւորին հետ աղերս ունեցող մանրավէպերով կարելի է առանձին հատոր

բայց այն լուսթիւնը բաւական փաստ մը չէ քու սրտնեղութեանդ. իս ալ շարաթէ մը ի վեր նամակ չեմ ընդունիր իմիննեւրէս. ես ալ հայր մըն եմ:

Յետոյ գինուորին անունը, հասցէն, են, առնել տուաւ իր օգնականին և խոստացաւ որ անմիջապէս լուր մը պիտի փնտռէր: Թագաւորը այս լուրը հանդարտութեամբ — որ արդիւնք էր իւր զգացումներուն հերոսաբար նուաճելուն — կը ջանար

Amber & Savio
16 luglio 1925

Amintore L. Bonelli
Laparo Giamprano
Mano Inca della Roshetta

մը ձեռքնել. կը բաւականանանք անոնցմէ մէկ քանին պատմելով:

Օր մը մինչ գինուորներուն կերակուր կը բաժնուէր, թագաւորը տարեց գինուոր մը տեսաւ, որ մէկդի քաշուած տխուր կեցեր էր. անոր մօտեցաւ և հարցուց քաղցրութեամբ թէ արդեօք տկաւր է կամ գանգաւոր մ'ունի՞. գինուորը « Ոչ » պատասխանեց:

— Ի՞նչ ունիս ուրեմն. հարցուց թագաւորը:

— Երբ տունէն մեկնեցայ՝ երեք ուղիներէս մին հիւանդ էր և մինչև ցարդ լուր մը չեկաւ իր մասին:

— Կը հասկնամ, կը հասկնամ քու ցաւդ. գաւազներնուս մօտածութիւնը այնպիսի բան մ'է որ մեզմէ չի բաժնուիր:

պահպանել նաև վիրաւորներու և մահուան սրտածմիկ տեսարաններու մէջ:

Անգամ մը, մինչ իւր առջեւն կ'անցնէին թշնամի կրակէն հագիւ խլուած մեռելներու և վիրաւորներու պատգարակները, թագաւորը տեսաւ ջախջախուած ու զրեթէ արմատէն բաժնուած սրունքով բարձրաստիճան գինուորական մը որ կ'ըսէր. — Ձեզի՛ համար, վեհափառ Տէր: Իւր ծայրին մէջ ոչ թէ տրտունջ, այլ անձնանուիրութեան քաղցրութիւն մը կը նշմարուէր:

Թագաւորը լրջօրէն ձեռքը գլխարկին տանելով պատասխանեց — Ոչ, որդեակ, իտալիոյ համար:

Ուրիշ անգամ մը թագաւորին ինքնաշարժը կամուրջի մը քով հասնելով՝ կանգ

առաւ, պահանորդին ազդարարական ձայնին վրայ, կառավարն իմացուց պահանորդին թէ մէջը թագաւորը կայ, բայց նա շատ համոզուած չէր երևնար:

— Ապահովագիրները ցուցուր:

— Փեզի ըսի որ ներսինը թագաւորն է:

— Եթէ թագաւորն է՝ անշուշտ ապաւ հովագիր պիտի ունենայ, կ'ուզեմ թղթերը տեսնել:

Տեսնելով որ դուրսի խօսակցութիւնը կ'երկարի, թագաւորը հարցուց թէ ինչ կայ, իսկ կառավարը պատմեց եղելութիւնը: Վիկտորը Էմմանուէլ սկսաւ խնդալ, մինչ պահանորդը կ'ըսէր:

— Այս իմ տեղս ապահովագիրէն զատ ուրիշ բան չեմ ճանչնար: Ն. Վ.ը թղթերը հանեց և ներկայացուց քաջ զինուորին, որ յետ ընթերցման՝ անմիջապէս բարեկի կեցաւ սարսափած: Թագաւորը իւր տուփէն քանի մը ծուխի զլանիկներ հանեց և զինուորին նուիրեց ըսելով:

— Ապրիս, պարտքդ միշտ այսպէս կատարէ:

Իւր յուշատետրին մէջ պահանորդին աշունը նշանակելով՝ կառք մտաւ ու մեկնեցաւ, մինչդեռ քաջ զինուորը դեռ բարեկի կը կենար:

ԹԱՎԱԽՈՐԻՆ ՅԵ ԵՐԿԻՐԱՅԻՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Վիկտոր Էմմանուէլ դեռ թագաժառանգ՝ երկրագործութեան շատ հետամուտ կը ցուցնէր ինքզինքը, բայց աւելի վճռական եղան իւր գործերը՝ երբ զա՛հ բարձրացաւ: Մեծերուն ուշադրութիւնը դարձուց մասնաւորապէս անտառները բազմացնելու մասին. այնքան կը սիրէր բոյսերը՝ որ երբ օտար երկիրներ կ'այցելէր՝ հետը զանազան սերմեր կը բերէր և երբեմն ինքնին իսկ կը խնամէր:

Մշակութեան մէջ իւր ամենամեծ գործը եղաւ Դաւիթ Լուպենի առաջարկութեան որդեգրումը. այն է՝ Հոռովմայ մէջ մշակութեան Միջազգային Վարժարան մը հաստատել, որուն համար նուիրեց իւր Villa Umberto պալատը, որուն շինութեան քանի մը միլիոն ծախսեր էր:

ԹԱՎԱԽՈՐԻՆ ՕՐԱԿԱՆ ԿԵՆՈՒՓԸ

Villa Savoia-ի մէջ թագաւորին բնակած յարկը երեք սենեակներէ բաղկացած է. ննջասենեակ, բաղնիք և աշխատութեան սենեակ, թագաժառանգին, Մաֆալտա և Յովհաննա իշխանուհեաց սենեակներն ալ վերին յարկի մէջն են: Մինչ թագուհին և Մարիամ իշխանուհեակը ստորին յարկի մէջ կը բնակին:

Թագաւորը, ամէն եղանակին, առաւօտեան ժամը 5-6ին կ'ելլէ, և փութով իւր գործերը կը սկսի. անձնական նամակներուն պատասխան կը գրէ, օրուան լուրերը կ'ընթեռնու: Նախաճաշէն առաջ իւր կ'իջնէ թագուհւոյն այցելելու, որուն քով կը գտնէ սովորաբար զաւակներն ալ:

Ժամը ութին կը սկսի այցելութիւնները. և Նախ իւր Համհարզին (Aiutante di Campo) հետ Ձինուորական Տան վերաբերեալ գործերը կը լինցնէ. յետոյ առանձնական ունկնդրութեան կ'ընդունի, և կամ զինուորականներ ու հաստատութիւններ այցելելու կ'ելլէ:

Ժամը 11¹/₂ ին ճաշը կը սկսի. թագաւորին սեղանակից են բաց ի թագուհին իշխան ու իշխանուհիներէն՝ Պօնապոլի ծովակալը և Առաջին Դաստիարակուհին: Սեղանը անպաճոյճ է և փութով կ'աւարտուի:

Անոնք որ պատիւ ունեցեր են թագաւորին սեղանակից ըլլալու, կ'ըսեն թէ Ն. Վ.ը սեղանի ամենագուրբ հիւրն է. ստէպ կը զուարճարանէ. ժպտիլ ու ժպտեցնել շատ կ'ախորժի:

Օր մը — այն ժամանակները որ մէկ կամ երկու հարիւրանակի երջանիկ ժամանակներն էին — յանկարծ Գանձապետին կը հարցնէ, թէ իտալիոյ մէջ այն դրամիկներէն ո՞րքանը չըջանի մէջ են: Խեղճ պաշտօնեան ինչ պատասխանելը չգիտնալով կը ջանայ փախուստ տալ. բայց անօգուտ. թագաւորը կը հետապնդէ. այն ատեն պաշտօնեան կ'ըսէ. «Վեհափառ Տէր, այս բաներով պաշտօնատանս գլխաւորներէն մին միայն կը զբաղի»:

Թագաւորը հիմալ ալ, երբ այս պատ-

մութիւնը պատմէ, կը խնդայ գանձապետին ըրած «գիւտին» վրայ:

Ճաշէն վերջ թագաւորը իւր գործերով կը զբաղի. երեկոյեան ղէմ, պալատին պարտէզներուն մէջ ջրջագայութեան կ'ելլէ. եօթին սեղանի ժամն է. այս ալ նոյնպէս պարզ է և ընդ փոյթ: Յետ ընտանեկան մտերիմ խօսակցութեանց՝ Արքա-

ըը սովորական դարձած է. բայց վիկտոր Էմմանուէլ Գ. ասոր մէջ այնպիսի ձիրք մ'ունի՝ որուն նմանը դժուար է թէ ուրիշ թագաւոր մ'ունեցած ըլլայ:

Ինքը ամենասովորական «Գոտաք» մը կը գործածէ, և սակայն հակառակ գործիքին այնքան պարզութեան՝ իւր ինստանդանէնիւր այնպիսի զարմանալի յաջողու-

Ղուսամկ. յամիմ 1910 ուղղակի Ն. Վ. Վիկտ. Էմմանուէլէ իւր հրաժեշտի պահում վամքիմ մուտքիմ առջև:

յականները սովորաբար վերի յարկը կ'եւլեն, շարժապատկերի կամ ցուցապատկերի (proiezione) ներկայ ըլլալու. երբեմն ալ Radiotelefonija-ով զուարճանալու համար:

Թագաւորը հագիւ երբեք դուրս կ'ելլէ, և այն՝ առանձին կարեւորութիւն ունեցող հասարակաց հանդէսներու համար:

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ ԵՒ ՀՆԱԽՈՍ
ԹԱԳԱՌՈՐԸ

Վեհապետներու քով լուսանկարելու սէ-

թիւն մ'ունին՝ որ կարծես նախապէս փորձած ըլլայ լոյսին, ենթակային, հեռաւորութեան ևն. աստիճանները: Իրեն համար Գոտաքն ուղղելը և լուսանկարելը ակընթարթի գործ մ'է՝:

Թագաւորը՝ երբ իւր լուսանկարի աշխատանոցի մէջն է՝ չ'ուզեր որ զինքը խռովեն, բայց վայ անոր՝ որ — թագաւորը չ'ստովենք ըսելով — չ'իմացներ Օսթրիայէն եկած հնախօսական լուր մը, իւր մէջ հնախօսութեան սէրը անչափ

1. Տարիներ առաջ մեր աչքով տեսնելու պատիւ ունեցած ենք Ն. Վեհապետութեան այդ յաջողակութիւնը, երբ 1910-իմ Ս. Ղազար Ամոր թամ. կազմի այցելութիւնը վայելեց, Բազմավեպի այս

էջիմ վրայ պիտի տեսնեմ մեր ըմթերցողք այն քեւելն՝ որ ուղղակի կազմուած է Վիկ. Էմմանուէլ Գ.ի կողմէ ղրկուած լուսանկարէմ:

ԾԱՆ. ԽՄԱ.

աւելի է քան լուսանկարչութիւնը, այնպէս որ աւելի կ'ընտրէ բոլոր լուսանկարներուն փճանալը քան թէ զրկուիլ հնախօսական նորագիւտ կտոր մը տեսնելէ:

ԹԱԳԱՆՈՐԸ ԵՒ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յուցամուտքն է կամ «րեզլամ» քներէ բոլորովին հեռու է Վիկտոր Էմմանուէլ Գ. Ան բնաւ չ'ախորժիր որ լրագրիները իրմով շատ զբաղին, որով կը ջանայ ըստ կարելոյն լրագրագետները իրմէ հեռու պահել, աւելի ևս լուսանկարիչները: Այսու հանգերձ ունկնդրութիւն խնդրող ո՛ր և է լրագրագետ մը չէ մերժած մինչև հիմայ:

Լրագրութեան մասին իւր կարծիքն այս է. «Մամուլը շարիք կրնայ հասցնել, բայց անոր վրայ մեծ համարում ունիմ, որով հետև քաղաքացիութիւնը կը հասցուցած բարիքին վերջինս շատ աւելի կը գերազանցէ»:

Ինքը թէ՛ իտալ. և թէ՛ օտար լրագիրներու մեծ ընթերցող մ'է. զանոնք ըստով աչքէ կ'անցնէ և կարևոր բան մը հանդիպելուն՝ իսկոյն գունաւոր մատիտով մը կը նշանակէ ու մէկըն իր դնէ, որպէս զի յետոյ աւելի ուշադրութեամբ կարենայ կարգալ. երբեմն ալ զանոնք իւր քովը կը պահէ:

Ուշադրութեամբ կը կարգայ նոյն իսկ հակամիապետական թերթերը. դժուարին է որ իւր աչքէն վրիպի ո՛ր և է կարևոր լուր մը. կարելի է թէ գովաբան մը չտեսնէ, բայց քննադատութիւնները բնաւ չի փախցնէր. մանաւանդ որ իրեն հետ աղբրս ունեցող կտրօններու կոյտ մը կ'ընդունի ամէն օր:

Վիկտոր Էմմանուէլի գիտնականի և արտաքոյ կարգի հանճարի համբաւը մղած

է քանի մը համարձակ լրագրագետներ — շատ անգամ Ամերիկացի — իրմէ յօդուածներ խնդրելու: Ոմանք հեռագիրով եւս զիմեր էին թագաւորին, նոյն իսկ իւր մէկ պարզ կարծիքին՝ խոշոր փոխարէն խոստանալով. ուրիշներ համարձակեր էին մինչև անգամ մեծ «Ջէք»-ը զրկելու (!): Աւելորդ է ըսել, թագաւորը իսկոյն ամէն ինչ զրկողներուն վերադարձուց:

Թէպէտ տէրութեան զուխ՝ սակայն Վիկտոր Էմմանուէլ Գ. իրբեւ սովորական քաղաքացի կ'ապրի. բոլորովին հեռու է օգտագործելէ այն առանձնաշնորհութիւնները, որ ունի նամակի, տուրքի, մաքսի ևն. մասով:

Իւր անձնական իրերուն համար սովորական տուրքը կը վճարէ. ճամբորդութիւններուն համար՝ երկաթուղայ պետին հետ առանձին դաշնադրութիւն մ'ունի, որով մեզի պէս կը վճարէ. իւր ինքնաշարժները հաշուուած են և հասարակաց գանձը անոնց հետ այնպէս կը վարուի՝ ինչպէս ո՛ր և է քաղաքացու ինքնաշարժին հետ ամենատուշադիր է նաև հպատակելու որսական կանոններու մէջ. օրէնքներու պայմանադրած ժամանակէն և կերպէն զուրս բնաւ որսի չ'ելլեր:

Ինչպէս ծանօթ է, Վիկտոր Էմմանուէլ սովոր է ամառուան մաս մը San Rossore-ի մէջ անցընելու: Այս Դոսքանեան երկրին մէջ անցուցած կեսնը իրեն արտասովոր է անոյշ բնոյթ մը կու տայ. դիւրաշարժ և աշխոյժ է. կարծես սոճիներու խնկով օծուած օգէն իրեն պարէն կը ժողվէ մեղուաբար գործելու համար իւր սիրաանուշ փեթակին մէջ:

Թրգմ. Հ. Ս. ՖԵՐԱՆԵԱՆ

Telegramma inaugurale della Congregazione e risposta di S. Maestà.

Sua Eccellenza Generale Cittadini Aiutante Campo Sua Maestà. — Roma

Congregazione Mechitarista partecipe da due secoli tutti fasti Italia nel fausto venticinquesimo anniversario glorioso regno Sua Maestà inneggiando Te Deum innalza fervidi voti splenda perenne sul Re Vittorioso sulla Casa Savoia fulgida stella Italia simbolo sorriso divino fonte prosperità Patria.

VICARIO GENERALE

Vicario Generale Congregazione Mechitarista. — Venezia

Per incarico di Sua Maestà il Re ringrazio sentitamente quanti erano da V. S. rappresentati nella cortese manifestazione.

GENERALE CITTADINI